

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Economic Integration)

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการลดหรือยกเลิกอุปสรรคกีดขวางทางการค้า (Trade restriction) ทั้งในรูปภาษีศุลกากร (Tariffs) และมีใช้ภาษีศุลกากร (Non-Tariffs Barrier to Trade) พร้อมทั้งหาช่องทางขยายการค้าเสรีภายในกลุ่มให้กว้างขึ้น และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนเป็นการประสานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระหว่างกลุ่มสมาชิก และสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันมีมากมายหลายกลุ่มที่แตกต่างกันออกไป

1) รูปแบบของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีอยู่หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับว่าประเทศต่างๆ รวมกลุ่มกันมีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการรวมกลุ่มเป็นอย่างไร โดยทั่วไปในทางทฤษฎีจะจำแนกลักษณะการรวมกลุ่มตามระดับของการรวมกลุ่มแบบง่ายๆ จนถึงการรวมกลุ่มที่มีความสลับซับซ้อน

1. เขตการค้าเสรี (Free trade area) เป็นการรวมกลุ่มที่มีการยกเว้นภาษีศุลกากรระหว่างประเทศสมาชิกของกลุ่ม แต่ละประเทศสมาชิกมีอิสระในการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศคู่ค้านอกกลุ่ม ตัวอย่างของเขตการค้าเสรี ได้แก่ เขตการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) และข้อตกลงเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Agreement: NAFTA)

2. สหภาพศุลกากร (Customs union) เป็นการรวมกลุ่มที่มีการยกเลิกภาษีศุลกากรและข้อจำกัดทางการค้าระหว่างกันในกลุ่ม นอกจากนี้ประเทศสมาชิกทุกประเทศต้องใช้ข้อกำหนดอัตราภาษีศุลกากรกับประเทศคู่ค้านอกกลุ่มในอัตราเดียวกัน ตัวอย่างของสหภาพศุลกากร ได้แก่ กลุ่มประเทศสหภาพยุโรปในปัจจุบันที่กว่าจะรวมตัวเป็นสหภาพเศรษฐกิจได้ก็เคยผ่านขั้นตอนของการรวมตัวเป็นสหภาพศุลกากรมาก่อน

3. ตลาดร่วม (Common market) เป็นการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกับสหภาพศุลกากรทุกประการ และมีเป้าหมายเพิ่มขึ้นจากการรวมกลุ่มแบบสหภาพศุลกากร คือ ให้เคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต เช่น แรงงานและทุน สามารถดำเนินไปได้โดยเสรีระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน ตัวอย่างของตลาดร่วม ได้แก่ ตลาดร่วมยุโรป (European Common Market) ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาเป็นสหภาพเศรษฐกิจ (European Union) แล้ว

4. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic union) เป็นการรวมกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกับตลาดร่วมทุกประการรวมทั้งประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจต่างๆเป็นรูปแบบเดียวกัน เช่น นโยบายการเงิน นโยบายการคลัง การลงทุนและการค้ากับต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป (European Union) ในปัจจุบัน

5. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสมบูรณ์ (Full economic integration) เป็นการรวมกลุ่มที่มีรูปแบบสมบูรณ์ที่สุด กล่าวคือ เป็นการรวมกลุ่มที่มีโครงสร้างเหมือนกับสหภาพเศรษฐกิจแล้ว ประเทศสมาชิกจะต้องอยู่ภายใต้ันโยบายการเมือง การปกครองแบบเดียวกันด้วย ตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจแบบสมบูรณ์ โดยการรวมมลรัฐต่างๆเป็นประเทศเดียวกัน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียต

2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม

จากทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศตั้งแต่สมัยคลาสสิก จนถึงทฤษฎีของ Hackscher-Ohlin บอกให้ทราบว่า การค้าเสรีที่เป็นไปตามสภาพความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจะทำให้ประเทศที่ค้าขายกันได้รับประโยชน์จากการค้าทั้งสองฝ่าย และการรวมกลุ่มประเทศเพื่อให้เกิดการค้าเสรีอีกทฤษฎีหนึ่งเป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มเพื่อการค้าเสรีเฉพาะกลุ่มนั้นก่อให้เกิดผลทั้งเป็นการให้เกิดการค้าเสรีและก่อให้เกิดการปกป้องอันเป็นผลมาจากการเลือกปฏิบัติ ทฤษฎีนี้นักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Jacob Viner สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1950 โดยให้ชื่อว่า Theory of Customs Union และ

ให้ความเห็นว่ามิผลสองทางเกิดขึ้นพร้อมกันจึงเป็นการยากที่จะลงความเห็นว่า การรวมกลุ่มในลักษณะนี้จะมีผลทำให้สวัสดิการเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นหรือไม่ จากการสร้างทฤษฎีนี้ Viner ได้นำไปสร้างทฤษฎีที่ใช้ประยุกต์อีกทฤษฎีหนึ่ง และให้ชื่อว่า ทฤษฎีของการเลือกสถานการณ์ที่ดีที่สุดในอันดับสอง (Theory of Second Best) ซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาโดยนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ James Meade ในปี ค.ศ. 1955 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า ในระบบเศรษฐกิจใดที่มีสภาพแวดล้อมไม่เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพสูงสุดของ Pareto และเราพยายามทำให้เกิดสภาพที่สอดคล้องกับหลักนี้ได้ บางส่วนก็มิได้ทำให้เราก้าวเข้าสู่สถานะของการมีประสิทธิภาพสูงสุดที่จัดว่าเป็นสถานการณ์ที่ดีที่สุดในอันดับหนึ่งได้ และเราควรแสวงหาสถานการณ์ที่ดีที่สุดในอันดับรองลงมาที่จะหาได้ภายใต้สภาพแวดล้อมของแต่ละกรณี ทฤษฎีนี้มีประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลทางด้านสวัสดิการเศรษฐกิจของการรวมกลุ่มประเทศเพื่อให้เกิดการค้าเสรีภายในกลุ่ม

3) วิเคราะห์ผลทางด้านสวัสดิการเศรษฐกิจของการรวมกลุ่ม

แม้ว่าการรวมกลุ่มประเทศทางเศรษฐกิจจะเป็นวิธีการก้าวไปสู่การค้าเสรีทางหนึ่ง แต่ก็ไม่มั่นใจว่าก่อให้เกิดสวัสดิการเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นกับประเทศทั้งที่อยู่ในกลุ่มและนอกกลุ่ม ซึ่งต่างกับการมีการค้าเสรีทั่วไปตามแนวคิดของ GATT ทั้งนี้เพราะว่าการรวมกลุ่มทำให้เกิดการค้าเสรีขึ้นภายในกลุ่มเท่านั้น แต่การค้าระหว่างกลุ่มกับภายนอกจะมีการบิดเบือนเกิดขึ้นอีก กล่าวคือเมื่อมีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นแล้วทิศทางของการซื้อขายระหว่างประเทศภายในกลุ่มและ นอกกลุ่มจะเปลี่ยนไป บางส่วนทำให้เกิดสวัสดิการเพิ่มขึ้น บางส่วนทำให้สวัสดิการลดลง เราจะประเมินผลทางสวัสดิการของการเปลี่ยนแปลงทิศทางของการค้าทั้ง 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การสร้างปริมาณการค้า (Trade Creation) ตามแนวคิดของ Viner การสร้างปริมาณการค้า หมายถึง การที่การผลิตโยกย้ายจากแหล่งผลิตที่มีต้นทุนสูงไปสู่แหล่งผลิตที่มีต้นทุนต่ำ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งในประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งของกลุ่ม(ซึ่งมีต้นทุนสูง) ถูกทดแทนด้วยสินค้าชนิดเดียวกันที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ถ้าสมมติว่าทรัพยากรของประเทศถูกใช้อย่างเต็มที่ทั้งก่อนการรวมกลุ่มและหลังจากการรวมกลุ่มเป็นสหภาพศุลกากร การทดแทนข้างต้นจะมีผลให้สวัสดิการของประเทศสมาชิกสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะการรวมกลุ่มมีผลให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญพิเศษ ที่สอดคล้องกับหลักความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ นอกจากสวัสดิการของประเทศสมาชิกแล้วยังมีผลในการเพิ่มสวัสดิการของประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกด้วย เพราะการที่

ประเทศสมาชิกได้รับประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ ย่อมทำให้ประเทศสมาชิกมีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้น อันนำไปสู่ความต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการจากประเทศนอกกลุ่มเพิ่มขึ้นด้วย

2. การหันเหทิศทางการค้า (Trade Diversion) การหันเหทิศทางการค้า คือการที่การผลิตย้ายจากแหล่งผลิตที่มีต้นทุนต่ำไปยังแหล่งผลิตที่มีต้นทุนสูง เกิดขึ้นเมื่อประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งนำเข้าสินค้าจากประเทศสมาชิกอีกประเทศหนึ่งที่มีต้นทุนการผลิตสูง แทนการนำเข้าซึ่งเดิมเคยนำเข้าจากประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกที่มีต้นทุนต่ำกว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะการเลือกปฏิบัติในการเก็บภาษีศุลกากร โดยให้สิทธิพิเศษไม่ต้องเสียภาษีแก่สินค้าที่นำเข้ามาจากประเทศสมาชิก ในขณะที่สินค้าชนิดเดียวกันที่นำเข้ามาจากประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกจะถูกเก็บภาษี การหันเหทางการค้า จะมีผลให้สวัสดิการของโลกลดลง เพราะการผลิตที่มีประสิทธิภาพของประเทศที่อยู่ในสหภาพศุลกากร ดังนั้น การหันเหทิศทางการค้าจึงมีผลทำให้การจัดสรรทรัพยากรระหว่างประเทศไม่มีประสิทธิภาพ เพราะทำให้การผลิตเกิดขึ้นในแหล่งที่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ

2.1.2 การค้าระหว่างประเทศ

การค้าระหว่างประเทศจะมีประโยชน์ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจต่อประโยชน์แก่ผู้บริโภคที่จะได้บริโภคสินค้าที่หลากหลายมีคุณภาพและมีราคาถูกจากประเทศต่างๆ ผู้ผลิตสินค้าจะสามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้นจากการส่งสินค้าออกไปขายในตลาดโลก แต่อย่างไรก็ตามผู้ผลิตจะต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นจากผู้ผลิตที่เป็นคู่แข่งจากต่างประเทศ นอกจากนี้การค้าระหว่างประเทศยังช่วยส่งเสริมทำให้ประเทศเกิดความชำนาญในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น (นิกร ลิษาคำ, 2547, หน้า 8)

1) สาเหตุของการเกิดการค้าระหว่างประเทศ

สาเหตุของการเกิดการค้าระหว่างประเทศ เกิดขึ้นจากการที่มีการค้นพบประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศหลายประการ และเกิดจากความแตกต่างของแต่ละประเทศ ดังจะอธิบายได้ ดังนี้ (นิกร ลิขาคำ, 2547, หน้า 8-10)

1. ความแตกต่างของทรัพยากร จากการที่แต่ละประเทศมีการกระจายตัวของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในที่ต่างๆ ทำให้มีทรัพยากรต่างกัน มีความสามารถในการผลิตสินค้าที่ต่างกัน ความแตกต่างนี้จะมีทั้งในด้านจำนวนทรัพยากร ชนิดของทรัพยากร รวมทั้งคุณภาพของทรัพยากร เช่น ประเทศที่อยู่ในเขตร้อนจะมีความชำนาญโดยธรรมชาติในการผลิต กัญชง และกาแฟ เป็นต้น ทำให้สามารถส่งออกสินค้าเหล่านี้ไปยังประเทศในเขตหนาวที่ไม่สามารถปลูกพืชเมืองร้อนเหล่านี้ได้ ในทางตรงข้ามประเทศในเขตหนาวเย็นจะมีความสามารถในการผลิตสินค้าบางชนิดที่ไม่มีในประเทศเขตร้อน ดังนั้น ความแตกต่างของทรัพยากรทำให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าแต่ละชนิดได้ไม่เหมือนกัน มีความชำนาญต่างกัน จึงเกิดการนำเข้าสินค้าที่ประเทศตนไม่มีจากต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศจึงเกิดขึ้น

2. ความแตกต่างด้านรสนิยม สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศจะขึ้นกับความชอบหรือรสนิยมในการบริโภคแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างในด้านพื้นที่ทำให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ความแตกต่างในรสนิยมหรือความชอบนี้เองจะนำไปสู่การค้าระหว่างประเทศต่อกัน โดยรูปแบบในการบริโภคที่แตกต่างกันนี้อาจจะเกิดจากศาสนา วัฒนธรรม หรือพฤติกรรมในแต่ละบุคคล

3. การประหยัดต่อขนาด เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการค้า คือ การมีผลตอบแทนต่อขนาดที่เพิ่มขึ้น (Increasing return to scale) หรือต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลงจากการผลิตขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมโดยส่วนใหญ่จะเน้นให้มีการประหยัดต่อขนาด หมายถึง การมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยต่ำลงเมื่อขยายปริมาณการผลิต การเน้นผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนชำนาญและส่งออก จะทำให้ผลิตสินค้าได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำลง และการผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อส่งออกไปขายยังตลาดโลกที่มีผู้บริโภคจำนวนมากนี้จะทำให้เกิดการประหยัดต่อขนาดขึ้น และนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันที่มากขึ้นในตลาดโลกด้วย

2.1.3 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Theory)

1) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ (Law of Absolute Advantage)

Adam Smith ได้อธิบายว่าประเทศจะได้ผลได้จากการค้าก็ต่อเมื่อมีการค้าเสรี โดยการค้าเสรี การแบ่งแยกแรงงาน (Division of labor) และการผลิตตามความชำนาญเฉพาะอย่าง (Specialization) จะทำให้ทรัพยากรของโลกถูกจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ และใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อทำการผลิตสินค้าตามแนวคิดของ อדם สมิท การค้าระหว่างประเทศสองประเทศจะได้เปรียบอย่างสัมบูรณ์ โดยถ้าประเทศทั้งสองมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าโดยจะผลิตและส่งออกสินค้าที่มีประสิทธิภาพมากกว่า หรือได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ แล้วนำเข้าสินค้าที่มีประสิทธิภาพในการผลิตต่ำกว่าหรือเสียเปรียบอย่างสัมบูรณ์ การได้เปรียบอย่างสัมบูรณ์เป็นการเปรียบเทียบจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าในเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยทุ่มปัจจัยการผลิตไปในสินค้าที่ได้เปรียบ การแบ่งกันผลิตเฉพาะสินค้าที่ได้เปรียบอย่างสัมบูรณ์ แล้วแลกเปลี่ยนกัน ในที่สุดจะทำให้การใช้ทรัพยากรของโลกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้ผลผลิตสูงที่สุด แต่ข้อบกพร่องของทฤษฎีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ ก็คือ ถ้าเกิดกรณีที่ประเทศใดประเทศหนึ่งไม่มีการได้เปรียบอย่างสัมบูรณ์ (Absolute Disadvantage) ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิด ส่วนอีกประเทศหนึ่งมีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์ (Absolute Advantage) ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิดจะไม่ทำให้เกิดการค้าภายใต้ทฤษฎีนี้

2) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Principle of Comparative Advantage)

David Ricardo ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้าว่าสามารถเกิดขึ้นได้ แม้ประเทศหนึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าประเทศอื่น ในการผลิตสินค้าทุกชนิด โดยประเทศที่ได้เปรียบทุกสินค้าควรมุ่งผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบมากที่สุด และประเทศ ที่เสียเปรียบทุกสินค้าควรเลือกที่จะมุ่งผลิตในสินค้าที่ตนเสียเปรียบน้อยที่สุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้ว่า ประเทศต่างๆจะได้รับประโยชน์จากการค้า เมื่อแต่ละประเทศเลือกที่จะผลิตและส่งออกสินค้าตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เดวิด ริคาร์โด เชื่อว่า แรงงานเป็นปัจจัยในการผลิตเพียงชนิดเดียวซึ่งเป็นต้นทุนการผลิต และแรงงานจะถูกใช้ไปในสัดส่วนคงที่ในการผลิตสินค้าทุกชนิด ข้อสมมติฐานของทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ คือมี 2 ประเทศ และสินค้ามี 2 ชนิด มีการค้าเสรี มีต้นทุนการผลิตคงที่ ไม่มีต้นทุนค่าขนส่ง ทรัพยากรและเทคโนโลยีของประเทศต่างๆเหมือนกัน มีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างสมบูรณ์

ภายในประเทศ แต่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้ และแรงงานในแต่ละประเทศมีประสิทธิภาพต่างกัน โดยประเทศผู้ผลิตจะเลือกผลิตสินค้าที่ตนผลิตได้ในต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในอีกประเทศหนึ่งและนำเข้าสินค้าอีกชนิดหนึ่งที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยกว่าจากอีกประเทศหนึ่ง แทนที่จะทำการผลิตสินค้าเองทั้งสองชนิด นั่นคือประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่ง ด้วยจำนวนแรงงานที่น้อยกว่าอีกประเทศหนึ่ง ประเทศนั้นก็จะผลิตสินค้าที่เสียต้นทุนต่ำกว่า แล้วนำไปแลกกับสินค้าอีกชนิดหนึ่งซึ่งตนไม่ได้ผลิตจากอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ผลิตจากอีกประเทศหนึ่ง ประเทศหนึ่งสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งได้ผลผลิตมากกว่าอีกประเทศหนึ่งด้วยจำนวนแรงงานที่เท่ากัน ประเทศนั้นก็จะผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนได้เปรียบเป็นสินค้าส่งออกแลกกับสินค้าที่มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยที่สุด และประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสัมบูรณ์นั้นก็จะเลือกผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสูงสุด ซึ่งแสดงถึงถึงการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดในการผลิตสินค้านั้น เกิดการโยกย้ายแรงงานในการผลิต ทำให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรมากขึ้น ดังนั้นถ้าทุกประเทศกำหนดแบบการค้าในลักษณะนี้แล้ว ทุกประเทศก็จะได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศร่วมกัน

ข้อจำกัดของทฤษฎีก็คือ ผลผลิตที่ได้มาจากการใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว สามารถวิเคราะห์ได้ว่าประเทศควรผลิตสินค้าชนิดใด ทฤษฎีนี้มีข้อจำกัดจุดนี้ เพราะสภาพการผลิตมีเทคนิคแบบคงที่ เทคโนโลยีไม่ได้มีบทบาทในการกำหนดผลผลิต แต่เป็นความชำนาญ เชี่ยวชาญทางฝีมือของแรงงานทำให้เกิดความแตกต่างในสินค้าที่ผลิตได้ ซึ่งการพิจารณาปัจจัยแรงงานเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาต้นทุนการผลิตเพียงอย่างเดียว ทั้งที่ในความเป็นจริงนั้นนอกจากคุณภาพของแรงงานที่แตกต่างกันจะมีผลกระทบต่อการผลิตสินค้าแล้ว การผลิตยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ เช่น ที่ดิน และทุน ประกอบด้วย ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถใช้ทดแทนกันได้ ดังนั้นปริมาณแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าจึงไม่ได้เป็นเครื่องวัดมูลค่าของสินค้านั้นได้อย่างถูกต้อง

3) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ของเฮคเซอร์-โอห์ลีน

เฮคเซอร์-โอห์ลีน หรือ Heckscher-Olin Theory (H-O theory) ได้ตั้งทฤษฎีเพื่ออธิบายว่าทำไมแต่ละประเทศจึงมีความแตกต่างในต้นทุนการผลิต และราคาสินค้าระหว่างประเทศ และให้ความเห็นว่าการค้าเกิดจากการที่แต่ละประเทศมีปริมาณทรัพยากรการผลิตที่ต่างกัน และสิ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในราคาเปรียบเทียบก่อนการค้าระหว่างกัน คือความแตกต่างในปริมาณของปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ (Factor Endowments) และราคาของปัจจัยการผลิต (Factor Price) ระหว่างประเทศต่างๆ ดังนั้นเมื่อแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันโดยเปรียบเทียบในปริมาณของทรัพยากรการผลิต หรือปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศแล้วต้นทุนการผลิต โดยเปรียบเทียบจะต้องแตกต่างกันไปด้วย อีกทั้งในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดมีการใช้ปัจจัยต่างๆ ในการผลิตในสัดส่วนที่ต่างกันจึงทำให้ต้นทุนการผลิตโดยเปรียบเทียบแตกต่างกันด้วย โดยเฮคเซอร์ มีการนำเอาปัจจัยการผลิตเข้ามา มีบทบาทอย่างชัดเจน ฉะนั้นการค้าระหว่างประเทศจึงเกิดจากปริมาณของปัจจัยการผลิตชนิดนั้น ต้องมีค่ามากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยอื่นที่มีอยู่ทั้งหมด ราคาของปัจจัยชนิดหนึ่งเมื่อเทียบกับราคาของปัจจัยอื่นทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยเฮคเซอร์ โอห์ลีน กล่าวคือ ผลของการค้าระหว่างประเทศที่มีผลมาจากปัจจัยการผลิต โดยใช้ แบบจำลอง 2 ประเทศทำการค้าระหว่างกัน ผลิตสินค้า 2 ชนิด โดยใช้ปัจจัยการผลิต 2 ชนิด คือ ทุนและแรงงาน ภายใต้เงื่อนไข การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างอุตสาหกรรมในประเทศทำได้อย่างสมบูรณ์ แต่การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตระหว่างประเทศไม่สามารถกระทำได้เลย ปัจจัยการผลิตในแต่ละประเทศมีราคาแตกต่างกัน เนื่องจากไม่สามารถเคลื่อนย้ายข้ามประเทศได้ ซึ่งไม่มีต้นทุนค่าขนส่ง ภาษี หรืออุปสรรคใดๆ สำหรับการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ตลาดสินค้าและตลาดปัจจัยการผลิตเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้เหมือนกันทุกประเทศ และในการผลิตสินค้าแต่ละประเทศจะเผชิญกับผลตอบแทนจากขนาดคงที่ ผู้บริโภคแต่ละประเทศมีรสนิยมในการบริโภคเหมือนกัน รายได้ของผู้บริโภคไม่เปลี่ยนแปลง ตามทฤษฎีของเฮคเซอร์ โอห์ลีน การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้เนื่องจากสินค้าแต่ละชนิดใช้ปัจจัยแต่ละชนิดมากน้อยแตกต่างกัน และปัจจัยการผลิตก็มีจำนวนมากน้อยต่างกันไปในแต่ละประเทศ ประเทศที่มีปัจจัยทุนมากจะเลือกผลิตและส่งออกสินค้าพวกใช้ทุนเป็นหลัก (Capital Intensive) ส่วนประเทศที่มีปัจจัยแรงงานมากจะเลือกผลิตและส่งออกสินค้าพวกเน้นใช้แรงงานเป็นหลัก (Labor Intensive) เป็นสินค้าส่งออก ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นจริงภายใต้ข้อ

สมมติฐานว่า Production Function ในการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันย่อมเหมือนกันในทุกประเทศ และแต่ละประเทศมีความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน (Different Factor Endowment)

2.1.4 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1) ความเป็นมาของอาเซียน

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ในเวลาต่อมาได้มีประเทศต่างๆ เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม (เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527) เวียดนาม (วันที่ 28 กรกฎาคม 2538) ลาวและพม่า (วันที่ 23 กรกฎาคม 2540) และกัมพูชา (วันที่ 30 เมษายน 2542) ตามลำดับ จากการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก ทำให้อาเซียนมีสมาชิกรวม 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาเซียนก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ สัญลักษณ์ของอาเซียน คือ รูปวงข้าวสีเหลืองบนพื้นแดงล้อมรอบด้วยวงกลมสีขาวและสีน้ำเงิน วงข้าว 10 ต้น หมายถึง ประเทศสมาชิก 10 ประเทศ สีเหลืองหมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง สีแดงหมายถึง ความกล้าหาญและการมีพลวัติ สีขาวหมายถึง ความบริสุทธิ์ และสีน้ำเงินหมายถึง สันติภาพและความมั่นคง (กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, 2556)

2) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียนตามปฏิญญากรุงเทพฯ

1. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
2. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
3. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ พัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
4. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
5. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

6. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนปรับปรุง การขนส่งและการคมนาคม

7. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การความร่วมมือแห่งภูมิภาค อื่นๆและองค์การการระหว่างประเทศ

3) ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยความร่วมมือ 3 เสาหลัก คือ

3.1 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC)

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้าย สินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี อาเซียนได้จัดทำแผนงานจัดตั้งประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการ การ ดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single market and production base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่าง เสริมมากขึ้น

2. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญ กับประเด็นนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การ คัดกรองผู้บริโภครสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศ และพลังงาน)

3. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ

4. การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของ อาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เช่น การจัดทำการค้าเสรี และการสร้างเครือข่ายในด้านการ ผลิต/จำหน่าย เป็นต้น เพื่อให้อาเซียนมีทำร่วมกันอย่างชัดเจน

3.2 ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC)

อาเซียนได้ตั้งเป้าเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วย ความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม
3. สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม
4. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา

3.3 ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community-APSC)

มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งโดยสันติวิธี อาเซียนจึงได้จัดทำแผนงานจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community Blueprint) โดยเน้น 3 ประการ คือ

1. การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านการทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

2. ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม มาตรการสร้างความไว้วางใจและการระงับข้อพิพาทโดยสันติ เพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุขและไม่มีความหวาดระแวง และขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติต่างๆ เช่น ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

3. การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก เพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบอาเซียน +3 กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ

4) แนวทางการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การเป็น ASEAN Economic Community: AEC

นอกจากการดำเนินการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการและการลงทุนระหว่างกันตามกรอบความร่วมมือต่างๆ ที่มีอยู่เดิม เช่น การเร่งลดภาษีสินค้าระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2553 สำหรับสมาชิกเดิม และปี 2558 สำหรับสมาชิกใหม่ภายใต้กรอบอาฟตา การยกเลิกข้อจำกัดการประกอบกิจการด้านการค้าบริการในอาเซียน ภายในปี 2563 ภายใต้กรอบความตกลงด้านการค้าบริการอาเซียน (AFAS) การเปิดให้มีการลงทุนเสรีในอาเซียนและการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติต่อนักลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 ภายใต้เขตการลงทุนเสรีอาเซียน (AIA) เป็นต้น แล้วอาเซียนได้ตกลงที่จะเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและการค้าบริการให้เร็วขึ้นกว่ากำหนดการเดิม ในสาขาสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา เพื่อเป็นการนำร่องและส่งเสริมการ outsourcing หรือการผลิตสินค้าโดยใช้วัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตภายในอาเซียนซึ่งเป็นไปตามแผนดำเนินการเพื่่มุงการเป็น AEC และได้รับมอบหมายให้ประเทศต่างๆ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ดังนี้

- พม่า สาขาผลิตภัณฑ์เกษตร (Agro-based products) และสาขาประมง (Fisheries)
- มาเลเซีย สาขาผลิตภัณฑ์ยาง (Rubber-based products) และสาขาสิ่งทอ (Textiles and Apparels)

- อินโดนีเซีย สาขายานยนต์ (Automotives) และสาขาผลิตภัณฑ์ไม้ (Wood-based products)
- ฟิลิปปินส์ สาขาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics)
- สิงคโปร์ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) และสาขาสุขภาพ (Healthcare)
- ไทย สาขาการท่องเที่ยว (Tourism) และสาขาการบิน (Air travel)

ทั้งนี้ ไทยได้รับเป็นประเทศผู้ประสานงานหลักในสาขาการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคนี้ แผนการดำเนินการ (Roadmap) ของ 11 สาขาสำคัญ

1. การเร่งลดภาษีสินค้าใน 9 สาขา (ผลิตภัณฑ์เกษตร/ประมง/ผลิตภัณฑ์ยาง/สิ่งทอ/ยานยนต์/อิเล็กทรอนิกส์/เทคโนโลยีสารสนเทศ/สาขาสุขภาพ) ให้เร็วขึ้นจากกรอบอาฟตา 3 ปี
2. การจัดทำมาตรการที่มีใช้ภาษี โดยการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้องค์การค้าโลก (WTO) ในเรื่องอุปสรรคทางเทคนิคมาตรฐานสุขอนามัย และการขออนุญาตนำเข้า รวมทั้งพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าว สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อนำไปสู่การลด/เลิกมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า
3. การปรับปรุงกฎด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส มีมาตรฐานที่เป็นสากลและอำนวยความสะดวกให้แก่เอกชนมากขึ้น อาทิ การจัดทำกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยวิธีการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) และกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าของอาเซียนแบบสะสมบางส่วน (Partial Cumulation Rule of Origin) มาใช้เป็นทางเลือกสำหรับการคำนวณแหล่งกำเนิดสินค้า
4. การค้าบริการตั้งเป้าหมายการเจรจาเปิดการค้าบริการอย่างชัดเจน เพื่อให้การค้าบริการของอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น และพัฒนาระบบยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบวิชาชีพในสาขาบริการ รวมทั้งส่งเสริมการร่วมทุนของอาเซียนไปยังประเทศที่สาม
5. การลงทุนเร่งเปิดเสรีสาขาการลงทุนภายใต้กรอบความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) โดยการลด/ยกเลิกข้อจำกัดด้านการลงทุนต่างๆ ส่งเสริมการร่วมลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และสร้างเครือข่ายด้านการลงทุนของอาเซียนที่มีประสิทธิภาพ

6. การอำนวยความสะดวกด้านพิธีการศุลกากร ให้เริ่มใช้ระบบพิกัดอัตราศุลกากรฮาร์โมนิอาเซียน (AHTN) ในการค้าระหว่างอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม (extra-ASEAN trade) และพัฒนาระบบพิธีการศุลกากร Single Window เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านค้าให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาเอกสารด้านการค้าและศุลกากรให้มีความเรียบง่ายและสอดคล้องกัน

7. การพัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ พัฒนาการยอมรับมาตรฐานซึ่งกันและกัน (MRA) ในด้านคุณภาพสินค้า การตรวจสอบ การออกใบรับรอง และการปรับปรุงกฎเกณฑ์/กฎระเบียบ/ข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์สาขาต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

8. การเคลื่อนย้ายของนักธุรกิจผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานฝีมือ และผู้มีความสามารถพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่ นักธุรกิจ อาทิจ การปรับประสานพิธีการตรวจลงตรา การจัดทำ ASEAN Business Card) และการเร่งพัฒนามาตรฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้ามาประกอบวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานฝีมือและผู้มีความสามารถพิเศษภายในอาเซียน

นอกจากมาตรการข้างต้นแล้ว ก็ยังมีเรื่องของการพัฒนาระบบข้อมูล/สถิติการค้าและการลงทุนภายในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (Industrial Complementation) การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร การส่งเสริมสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางภายในอาเซียน อีกด้วย

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่สำคัญของอาเซียน ประกอบด้วย

1. เขตการค้าเสรีอาเซียน ลงนามปี 2535 ASEAN Free Trade Area (AFTA) เริ่มมีผลบังคับในปี 2536

2. กรอบความตกลงด้านการค้าบริการ ASEAN Framework Agreement on Services (AFAS) เริ่มมีผลบังคับในปี 2538

3. ความตกลงเขตการลงทุนอาเซียน ASEAN Investment Area (AIA) เริ่มมีผลบังคับในปี 2541

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

1) ความหมายของทัศนคติ

ทัศนคติ (Attitude) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกของบุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยา และกระทำต่อสิ่งนั้นๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ ทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน การที่จะรู้ถึงทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ต้องใช้วิธีแปลความหมายของการแสดงออก (รุ่งนภา, 2536)

Norman (1998) (อ้างในพัชรี และคณะ, 2540) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ดังนี้ “ทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกและความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใดๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้านพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด”

ทัศนคติ คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในบุคคล เป็นการจัดระเบียบของแนวความคิด ความเชื่อ อุปนิสัย และสิ่งจูงใจที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอ การจัดระเบียบดังกล่าวจะมีลักษณะที่รวมตัวขึ้นหลังจากที่ได้มีการประเมินเป็นแนวโน้มไปในทางใดทางหนึ่งเสมอ ถ้าเราสังเกตดู จะเห็นว่า มนุษย์ทุกคนใช้ชีวิตผ่านไปวันต่อวันทุกคนจะเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ และเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ เสมอ และเขามีกลไกอันหนึ่งที่จะทำการประเมินทุกสิ่งทุกอย่างตลอดเวลา คนทุกคนจะมีระเบียบของแนวความคิดและความเชื่อต่อทุกสิ่งเป็นไปในทางหนึ่งทางใดสองทางเสมอ คือ ดีและไม่ดี ชอบและไม่ชอบ รักและเกลียด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คนทุกคนในโลกนี้จะไม่มีการเฉยๆ ที่มีใจเป็นกลางและเห็นทุกอย่างเหมือนกันมีคุณค่าเท่ากัน เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะคนทุกคนต่างก็มีคุณลักษณะของสิ่งจูงใจและอารมณ์ (Motivational and Emotional Characteristic) แตกต่างกันไปนั่นเอง (ธงชัย สันติวงษ์, 2540)

2) องค์ประกอบของทัศนคติ

Zimbardo and Ebbesen (1990) (อ้างใน อนุพงษ์ พูลพร, 2552) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) คือ ส่วนที่ประกอบเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆทั่วไป ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือความคิดว่าสิ่งใดดีมักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งหรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึกจะเห็นได้ว่าการที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งใดๆต่างกัน ก็เนื่องมาจากบุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึกหรือมีแนวคิดที่แตกต่างกันนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างก็เนื่องมาจากบุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึก หรือมีแนวคิดแตกต่างกันนั่นเอง ดังนั้นส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือความรู้ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติและส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้

3) ประเภทของทัศนคติ

บุคคลสามารถแสดงทัศนคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทัศนคติทางบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงานองค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรอื่นๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกรย่อมมีทัศนคติทางบวก หรือมีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือการเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่างๆอยู่เสมอ เป็นต้น

2. ทักษคติทางลบ คือ ทักษคติที่สร้างความรู้สึกลงไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้ได้รับความเชื่อถือ หรือไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงานองค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจการขององค์กรและอื่นๆ เช่น พนักงานหรือเจ้าหน้าที่บางคนอาจมีทัศนคติเชิงลบต่อบริษัทก่อให้เกิดอคติขึ้นในจิตใจจนพยายามประพฤติ และปฏิบัติต่อต้านกฎระเบียบของบริษัทอยู่เสมอ

3. ทักษคติที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่นๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมีทัศนคตินิ่งเฉยอย่างไม่มีความคิดเห็นต่อปัญหาใดได้ถึงกฎระเบียบว่าด้วยระเบียบแบบนักเรียน

ทัศนคติทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึคนึกคิด ความเชื่อ หรือค่านิยมอื่นๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คะนิง โยธาลัย (2541) ได้วิเคราะห์ศักยภาพการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังจีน โดยศึกษาถึงศักยภาพการส่งออกลำไยแห้งไปยังจีน แนวโน้มในอนาคต ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขยายการส่งออกลำไยอบแห้งไปยังตลาดดังกล่าว พบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพการส่งออกลำไยอบแห้งไปจีน อันเนื่องจากปัจจัยต่างๆ ของการผลิตลำไยอบแห้งของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี ปัจจัยดังกล่าวคือ การเพิ่มพื้นที่เพาะปลูก พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิต ปริมาณผลผลิตลำไยสดและปริมาณผลผลิตลำไยอบแห้ง ประเทศไทยได้ส่งลำไยอบแห้งไปจีนถึงร้อยละ 90 ของผลผลิตรวม ช่วงปีที่มีการส่งออกมากที่สุด คือ พ.ศ. 2539-2540 สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่ควรแก้ไขในการส่งออกลำไยอบแห้ง ได้แก่ ผลผลิตลำไยสดที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตมีไม่เพียงพอ การขาดแคลนแรงงานในช่วงฤดูการผลิต การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนของผู้ประกอบการแปรรูปลำไยอบแห้งรายกลุ่ม และปัญหาทางด้านคุณภาพลำไยอบแห้งไม่ได้มาตรฐาน อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีการผลิตไม่ดีพอ จากการศึกษาได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตโดยเน้นการใช้ทรัพยากรการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด จัดให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินจากแหล่งอื่นในช่วงที่มีการผลิตลำไยอบแห้ง ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต จัดหาแหล่ง

เงินทุนที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำให้แก่ผู้ประกอบการรายกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อยในแต่ละพื้นที่ เร่งให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของภาครัฐบาลในการกำกับดูแลรับรองมาตรฐานสินค้าลำไยทุกประเภท

สมพร นันทะชัย (2543) ทำการศึกษาเรื่อง โครงสร้างตลาดและวิธีการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งปีการผลิต 2543 มีวัตถุประสงค์ประการแรก เพื่อศึกษาโครงสร้างและวิถีตลาดของผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง ประการที่สอง เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทางด้านการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง ประการที่สาม ศึกษาศึกษาปัญหาและอุปสรรคการส่งออกผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง และประการที่สี่ หามาตรการเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาด้านตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง

ผลการศึกษาพบว่า ตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งมีโครงสร้างตลาดเป็นรายย่อยขนาดเล็ก ตลาดรับซื้อมีลักษณะเป็นตลาดที่มีผู้ซื้อขายน้อยรายมีอำนาจในการผูกขาด ด้านวิธีการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง ปริมาณผลผลิตส่วนใหญ่มาจากผู้ผลิตรายย่อย ผลผลิตของผู้ผลิตรายย่อยจำหน่าย 3 ช่องทาง โดยผู้ผลิตขายต่อไปให้ผู้รวบรวมมากที่สุด

ผลการศึกษาด้านการบริหารและด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง พบว่า ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งที่ส่งออกนั้นมีการคัดเกรดและจัดชั้นมาตรฐานตามคุณภาพผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งแต่ละชนิด โดยการคัดแยกสิ่งเจือปนและดูปริมาณความชื้น ลักษณะของเนื้อลำไยอบแห้ง โดยมีการแยกบรรจุหีบห่อตามเกรดและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ก่อนดำเนินการส่งออกไปยังต่างประเทศ

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคทางด้านการตลาดพบว่า เกษตรกรยังขาดความรู้ในการแปรรูป และกระบวนการแปรรูปมีความเร่งรีบในการดำเนินการให้เสร็จในระยะเวลาสั้นๆ ดังนั้นจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งขาดคุณภาพและไม่ตรงกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้เกษตรกรยังมีปัญหาการขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินการซึ่งมีผลต่อมาตรฐานการแปรรูปและผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำประกอบกับสถานที่เก็บรักษาผลผลิตแปรรูปไม่เพียงพอ

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายโดยการให้ความช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมความรู้เรื่องการแปรรูปที่ถูกต้อง สนับสนุนเงินทุนให้เพียงพอกับความต้องการและทันกับช่วงเวลาแปรรูป พยายามขยายตลาดต่างประเทศมากขึ้นโดยอาศัยการจัดงานแสดงสินค้าในตลาดต่างประเทศ นอกจากนี้รัฐบาลควรดำเนินมาตรการสนับสนุนและส่งเสริม

ตลาดให้มีการแข่งขันมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดการผูกขาดที่เกิดขึ้นในตลาดผู้ซื้อควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งที่มีมาตรฐานเดียวกันและสนับสนุนการสร้างสถานที่เก็บรักษาผลิตภัณฑ์ให้เพียงพอ

กิติวิสต์ มุลแก้ว(2545)ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจส่งออกลำไยอบแห้งของผู้ส่งออกในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนด้วยตัวแบบลูกโซ่แห่งคุณค่า จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจส่งออกลำไยอบแห้งของผู้ส่งออกในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน พบว่าผู้ส่งออกลำไยอบแห้งประสบปัญหาในการดำเนินงานในส่วนของกิจกรรมหลักคือ ด้าน Inbound Logistic ประสบปัญหาจากการรับซื้อลำไยสดจากเกษตรกรและผู้ส่งมอบรายย่อย ด้าน Operation พบปัญหาน้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพงและการบำรุงรักษาเครื่องจักร เนื่องจากบุคลากรขาดความรู้ เครื่องมือในการตรวจสอบไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลต่อคุณภาพลำไยอบแห้ง ด้าน Outbound Logistic พบปัญหาในระหว่างการจัดเก็บลำไยอบแห้ง ด้าน Marketing and Sales พบว่าพ่อค้าคนจีนเข้ามารับซื้อในประเทศ และมีการเพิ่มกำลังการผลิตลำไยอบแห้งของประเทศจีนและประเทศเวียดนามส่งผลให้การแข่งขันในตลาดส่งออกลำไยอบแห้งสูงขึ้น มีการปลอมตราสินค้า การตัดราคากัน และผู้ส่งออกชาวไทยยังขาดข้อมูลของลูกค้า ด้าน Service ผู้ส่งออกลำไยอบแห้งไม่พบปัญหาเนื่องจากในปัจจุบันไม่มีการให้บริการหลังการขาย

การดำเนินงานด้านกิจกรรมสนับสนุนพบว่า ด้าน Firm Infrastructure ผู้ส่งออกลำไยอบแห้งประสบปัญหาการนำระบบบริหารคุณภาพ HACCP มาใช้ เนื่องจากใช้เงินลงทุนสูง บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในระบบคุณภาพ ปัญหาระยะเวลาการเก็บหนี้ยาวนาน ส่งผลให้ผู้ส่งออกต้องใช้เงินลงทุนในการดำเนินธุรกิจสูง การดำเนินงานในปัจจุบันไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากนัก เนื่องจากมีราคาแพง และขาดบุคลากรผู้ให้ความรู้ ด้าน Human Resource Management แรงงานมีไม่เพียงพอในช่วงฤดูกาลผลิต ทำให้มีการแข่งขันในตลาดแรงงานสูง พนักงานขาดทักษะในการทำงาน ด้าน Technology Development ผู้ส่งออกไม่มีการลงทุนในส่วนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพราะต้องใช้เงินลงทุนสูง เทคโนโลยีส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ด้านอุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตใช้ที่มีอยู่ในท้องตลาด ด้าน Procurement พบว่า ผู้ส่งมอบสินค้าและบริการมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้การรับซื้อลำไยอบแห้งจากผู้ผลิตรายย่อยจะพบปัญหาการรักษาระดับคุณภาพของผู้ส่งมอบด้วย

วรวิทย์ วงค์กา (2548) ทำการศึกษา ผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศไทย และจีนที่มีต่อการส่งออกลำไยอบแห้งของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดการค้าเสรี และความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์การนำเข้าลำไยอบแห้งของประเทศไทย ปริมาณและมูลค่าการส่งออกลำไยอบแห้งของไทย จากการศึกษาโดยใช้อนุกรมเวลารายเดือน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2541 ถึงเดือนธันวาคม 2547 พบว่าการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและจีน ไม่มีผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกลำไยอบแห้งของไทย อุปสงค์การบริโภคลำไยอบแห้งของผู้บริโภคชาวจีนเป็นปัจจัยกำหนดมูลค่าการส่งออกลำไยอบแห้งของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ มูลค่าลำไยอบแห้งของประเทศไทยที่ผลิตขึ้นภายในประเทศไม่ส่งผลกระทบต่อลำไยอบแห้งของประเทศไทย ส่วนการศึกษาโครงสร้างตลาดลำไยอบแห้งของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยได้เปรียบทางการค้ากับประเทศจีน

วริวรรธ ศิริจันทร์ (2548) ทำการศึกษาผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับจีนต่อผู้ประกอบการเขตภาคเหนือในการลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับจีนต่อผู้ประกอบการเขตภาคเหนือ ในการลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อธุรกิจที่มีประเทศจีนเป็นคู่ค้า คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านการตลาด โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ด้านมาตรการควบคุมการค้าในระดับมากและน้อยมีค่าเท่ากัน ด้านการเมืองและกฎหมาย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและด้านกายภาพ ในระดับมากและน้อยมีค่าเท่ากัน ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าธุรกิจมีการแข่งขันค่อนข้างสูงและรุนแรง ทำให้ผู้ซื้อมีโอกาสเลือกผู้ขาย และตลาดของไทยแข่งขันกับจีนไม่ได้ในเรื่องราคา

ปิยนุช ตติปาณิเทพ (2553) ทำการศึกษาผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้มในเขตพื้นที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีที่มีต่อส้มในประเทศไทยและศึกษาผลกระทบของผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้มในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จากการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการโดยใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา พบว่า ประเทศไทยยังมีการส่งออกส้มน้อยมาก เมื่อเทียบกับปริมาณการผลิต ในส่วนของผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการนำเข้าส้มจากต่างประเทศที่มีต้นทุนต่ำ จึงทำให้เสียเปรียบในเรื่องราคา

ผลกระทบด้านกายภาพ เกิดจากการลดลงของปริมาณการเพาะปลูกส้ม เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น และผลกระทบด้านสังคม พบว่าเกษตรกรมีค่าครองชีพสูงขึ้น และไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา สำหรับผลกระทบผู้ประกอบการธุรกิจสวนส้มพบว่า ด้านการผลิตผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการต้นทุนค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี และต้นทุนค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น ด้านการตลาด ได้รับผลกระทบจากปริมาณส้มนำเข้าจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น รองลงมาคือราคาผลผลิตลดลง ด้านผลกระทบด้านการเงิน พบว่ากำไรของธุรกิจที่ได้รับลดลง รองลงมาคือรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตลดลง และการขาดแคลนแหล่งทุนเพิ่มขึ้น